

VOLUME DOPRAVA!

Příběhy bigbítu v Poohří 1960 – 2000

Retromuseum Cheb
12. 10. 2017 – 18. 3. 2018

Vernisáž ve středu 11. října
v 17.00, vystoupí The Crash.

Karel Baštář (Skittles, Expanze, na fotografii úplně vpravo) byl základním kamenem chebského bigbítu.

Black Beat, jedno z těch opravdu prvních karlovarských zjevení, cca 1963.

The Sconce, 1966.

Sokolovské Želvy na schodech zdejšího Hornického domu, 1966.

V úterý 31. ledna 1967 ve 20 hodin

JOHNY AND THEY
(Sokolov)

LUCIE
(Karlovy Vary)

ŠKAMNA
(Ostrov nad Ohří)

Historii rockové hudby v dnešním Karlovarském kraji pořád spíše tušíme. Díky bohu libému úsilí zapálených pamětníků existují úctyhodné sbírky memorabilií, zachráněných mnohdy na poslední chvíli. Tíhž někdy zaznamenali i vzpomínky svých vrstevníků, jak aktivních hudebníků, tak jejich fanoušků. Ale komplexní zpracování toho, co se na českém severozápadě dělo, na rozdíl od některých jiných regionů stále chybí.

A přitom má ten náš k historii žánru co říci. První rockové (nebo big beatové, jak zněl dobový terminus technicus) skupiny se zde objevují záhy – zdá se, že i dříve než třeba v Plzni, centru tehdejšího Západočeského kraje. Prvními reprezentanty českého Západu na památných československých beatových festivalech (1967, 1968 a 1971) v pražské Lucerně byli sokolovští Johnny & They a Škamna z Ostrova nad Ohří. Ostatně: ten úplně první se měl konat právě v Karlových Varech a až na poslední chvíli byl za ne zcela zřetelných okolností přesunut do Prahy.

Československé beatové festivaly inspirovaly mnohé pokusitele „na oblastech“. Některé beat festy byly víceméně lokální, některé umožnily konfrontaci skupin v rámci celého kraje. Také v nich se prosazovala jména z Karlovarska (nejdečtí Crash, Flemings z Ostrova nad Ohří) a Chebska (chebská Expanze, nástupce zdejších průkopnických Skittles).

Tak jako v jiných částech republiky, i tady byl závěr šedesátých let dobou velkého rozmachu rockové hudby. Rostl počet skupin i pódii, na kterých se dalo hrát. Některé skupiny si zahrály netoliko ve spřátelené Německé demokratické republice, ale i v západoněmeckém pohraničí (například chebská Sconce). Karlovarský Metronom – skupina přešlapující mezi rockem a popem – získala angažmá v Polsku. Sousedství s podlým imperialistou z NSR mělo ještě jeden dopad. Muzikanti a fanoušci v regionu měli možnost sledovat

hudební pořady v tamní televizi, včetně mytického Beat Clubu (a na přelomu 70. a 80. let neměně významného Rockpalastu, na jehož sledování se do západních Čech sjížděly desítky vnitrozemských rockerů včetně pražské špičky), a měly tak oproti zbytku republiky značnou informační výhodu. Ta byla obzvláště cenná ve chvíli, kdy repertoár zdrcující většiny skupin tvořily covery, česky řečeno pajcy anglických a amerických rockových skupin.

Nevymykaly se tomu, co se hrálo ve zbytku naší otčiny. Doložit si to můžeme na zdejší oblíbené skupiny Creedence Clearwater Revival, jejíž popularita ve zdejších zeměpisných šířkách by ostatně stála za sociologické zkoumání: příběhy lidí, kterým změnila život *Hey Tonight* v podání místního bigbítu, jsou stejně a stejně dojemné, ať se odehrávají v Aši nebo třeba v Olomouci). Optimistické časy skončily s nástupem normalizace na počátku následující dekády. Oproti explozi šedesátých let sledujeme výrazné prořidnutí rockových šiků: méně kapel, méně míst, kde lze hudbu provozovat. Na počátku sedmdesátých let zanikly některé slavné kluby a dancings, které spoluvytvářely kolorit doby (například Crash Club v Suché u Nejdku, který proslavil Ivan Martin Jirous v knize *Pravdivý příběh Plastic People*). Tažení proti angloamerickým vlivům přimělo domácí rockery nejen počesťovat názvy skupin, ale také zvýšit důraz na vlastní tvorbu – ať už se jednalo o texty na západní, před přehrávkovou komisí a dohlížiteli umně maskované originály nebo ryze vlastní písně.

Účastníci zábav a koncertů museli počítat s nevídanou pozorností bezpečnostních orgánů, a hudebníci s permanentní buzerací v podobě přehrávek a rekvifikací. Z provozování rockové hudby a holdování téže se stávalo mírně rizikové hobby. Některé hudebníci řešili nastalou situaci odchodem do barových těles, někteří pověsili nástroje na hřebík. Ti nejdolnější

pokračovali dál, a početní stavy doplnila nastupující generace, pro kterou bylo pražské jaro a jeho smutný konec vzpomínkou z (před)pubertálních let.

Měnila se i hudba, která svým charakterem jako by odpovídala tvrdé době. Sedmdesátá léta tak patří i v Poohří hard rocku, a místním variacím na „párply“, „uriáše“, „sabaty“ a „zepelíny“. Jazzrockový boom poloviny sedmdesátých let sem dorazil jen v omezené míře (např. karlovarští J4 či Brigáda bratří Pelců, částečně sokolovská Lucie): karlovarští jazzrockeři se ovšem představili na Pražských jazzových dnech pořádaných Jazzovou sekcí.

Letmý a hrubě neúplný výčet jmen hrdinů rock'n'rollové fronty těch let: v Ašském výběžku operovali krom přeživších průkopníků Amigos ještě LHP, na jejichž produkce vzpomínají

Novoročenka skupiny Flemings z Ostrova nad Ohří

Crash Club v Nejdku, a jeho domácí band, 1969

pamětníci s pohnutím. Na pionýrské počiny chebských skupin šedesátých let (Sconce, Expanze, Hitmakers, Golden Birds) navázal Retox nebo Medium, s několika důležitými postavami následujících let. Na Sokolovsku se ke skupinám s kořeny v hloubi předchozí dekády (Želvy, Lucie) připojila nová jména: Smog, Modul, Formace, KontaktNa sklonku dekády se na zdejší scéně objevuje Triton a Radikál, jehož členové budou hrát důležitou roli v následujících dvou desetiletích. V Chodově působila Sutana, v Karlových Varech například Federativ, Proměny (v prvních dvou letech existence Natural), Perspektivum, Spektrum, Akvarel a v druhé polovině dekády Atomic. V Nejdku navázala skupina Var na odkaz, který zde na sklonku let šedesátých zanechali The Crash.

Osmdesátá léta jsou ve znamení přeskupování sil, určité generální obměny a nových stylových podnětů. I v Poohří se začal jako dýmějový mor šířit heavy metal a jeho odnože. Na sklonku desetiletí se pak zcela mimo mainstreamový bigbítový proud začaly objevovat skupiny s úplně jinými spády a vzory: ne hard rock a metal, ale punk a hard core, a úplně separátně nečetné

buňky zdomácňované undergroundu. Jak se změnila rocková regionu? V Ašském výběžku povstal ambiciózní heavy rockový Skelet. V Chebu se vedle Fortuny, složené ze služebně starších rockerů, prosazovalo Plektrum (fungující s přestávkami dodnes). Zajímavé bylo dění v Sokolově, kde v následující dekádě – objevili hardcoroví průkopníci Svobodný slovo a Kanibal plus androšské skupiny Beatové družstvo Sokolov a Luncheon Beat. Značný cvrkot probíhal na karlovarské scéně: za její příhrady lze najít Codu a Barock, dva nejvýraznější zjevy zdejšího dění. Další jména: Bahno, Raga, Kraken, Vindobona, Šok Rock, Pivoovar...

Památný festival Zlatý kamzík v karlovarském Puppku, 1970 (skupina na snímku je pravděpodobně Bier Band z Ostrova nad Ohří)

Federativ, Karlovy Vary, počátek 70. let.

Jedna z mnoha sestav karlovarských Proměn.

Fortuna, Cheb, počátek 80. let

Sokolovský Boron v jedné ze svých diluviálních sestav.

Bahno, Karlovy Vary.

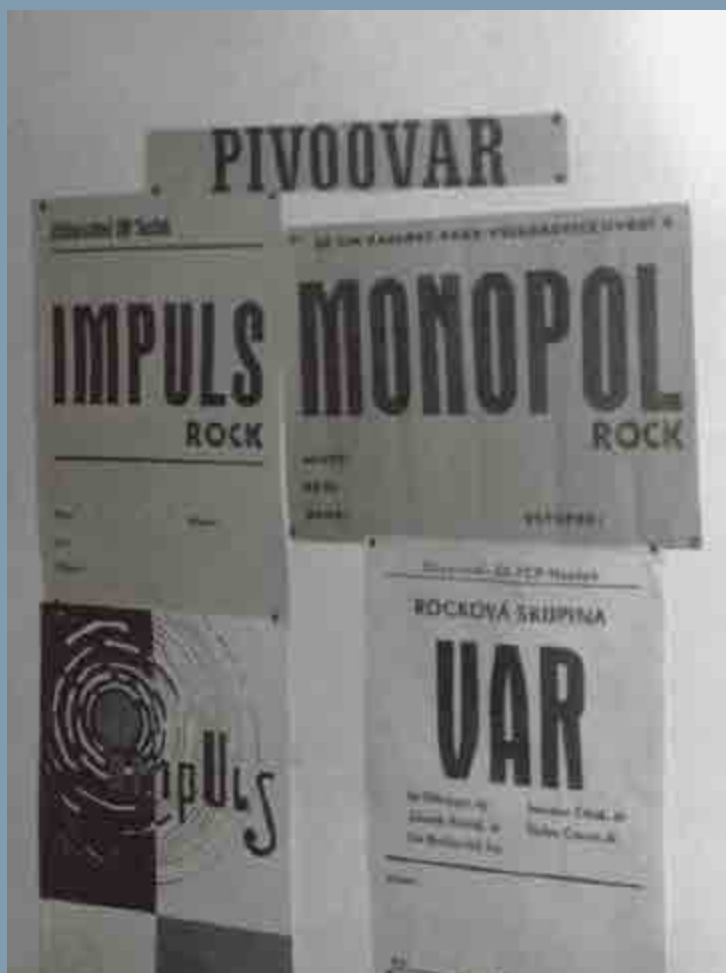

Svobodný Slovo, Sokolov, 1989

Zde je třeba říci jednu věc: pokud nás zajímá, jak výše zmíněné skupiny zněly, musíme se vydat na strastiplnou a spíše neúspěšnou pouť za amatérskými, v polních podmínkách vzniklými nahrávkami ze zkušeben a koncertů (a prožít mnohá zklamání, než budeme odměněni zubem času ohlodaným, ale velevzácným záznamem na zvětšeném magnetofonovém pásku nebo kazetě). Dostat se do rozhlasového studia byla vzácnost – a nahrávky, pokud vznikly, bývaly často mazány –, do nahrávacích plánů státních gramofirem skoro nemožné. V osmdesátých letech se situace začala měnit. Asi první rockovou skupinou z Poohří, která se domohla gramofonové desky, byl ašský Skelet: docílil toho obligátní cestičkou některých rockových souborů těch let, která vedla přes účast na Festivalu politické písně. Na programech „Sokolovů“ – ať už okresních či krajských kol, potažmo celostátního vyvrcholení této proslulé propagandistické akce – se vyskytovaly mnohé západočeské rockové kapely. Někoho tam táhla potřeba zahladit průšvihy při koncertech a zábavách, někoho zase lákal společenský ruch v zákulisí se spřízněnými hudebníky a povolnými svazačkami, někoho silné ego a potřeba zviditelnit se i skrze propagandistický spektakl. A někoho tam nahnal zřizovatel, ani nevěděl jak. V druhé polovině dekády se otvíraly i další možnosti, jak prolomit stigma kapely „z oblasti“, ať už to byly dobové přehlídky a festivaly (např. Rocková Vysočina, a především Rockfest) nebo rozhlasové pořady Rock pro tento rok a Větrník. Přesto se oficiální nosiče domohly – s výjimkou zmíněného Skeletu – pouze dvě skupiny. Z nich Natural toho času příslušel k regionu už jen skrze zřizovatele a spletitou historii. Tou druhou byla Coda: její singl u tehdejšího vydavatelství Panton je dnes nabízen na internetových aukcích za víc než dvacetinásobek původní ceny.

A pak, jak praví klasik, „čas oponou trhnul a změněn svět“. Poslední dekáda tisíciletí v nových podmínkách a mantinlech (v prvních letech vlastně i bez těch mantinelů) razantně překreslila rockovou mapu oblasti. Důležitou roli začaly hrát regulérní hudební kluby: sokolovský Bunkr a sál hospody Na kopečku v Chranišově, chebská Elektra, ašské Klubičko, a především karlovarská Propaganda. Pád státního monopolu na produkci hudebních nosičů umožnil vydávat plody vlastního usilování u soukromých firem nebo „samopráskem“. Místní label Day After Records se ve svém oboru stal pojmem. Rockeři se objevovali v programech a někdy i v čele nově vznikajících rozhlasových stanic (ze kterých ovšem rocková hudba mizela jak jarní sníh). Docházelo k občasným reunionům pamětnických sestav ze zakladatelských let bigbítu v regionu. Na samém sklonku dekády pak začal do dění promlouvat internet, hráč, který v dalších letech zamíchal kartami tak razantně, že zcela změnil naše vnímání hudby, o té rockové nemluvě. V roce 2000 zaniká Západočeský kraj. A tady někde končí i tento text a tato výstava. Mění se hudba, a jak už bylo řečeno, i její vnímání. Co to všechno přineslo, to přenechám dalším badatelům, budou-li jací.

Radek Diestler

**SUMMARY
THE VOLUME TO THE RIGHT!
(Rock Tales from the River Ohře Region, 1960–2000)**

Western Bohemia was not only the “stronghold of socialism and peace”, but also an important centre of rock music. Rock (or in the specific Czech term “big beat”) had a distinctive influence on life and perception of the world for several generations of young people. In this context we often talk about the rock scene in Pilsen, but this kind of music took deep roots also in the northern parts of the western Bohemia. The first rock pioneers emerged here at the beginning of the 1960s, and in the second half of the decade we see a jump in the number of bands and musicians. Rock music was being played here even in the cheerless times of the 1970s, when playing of rock’n’roll became a high-risk hobby, and in the turbulent times of the transformation of the Czech society in 1990s. The most of the local bands remained „local“, but some of them achieved nationwide success. This topic has not been analysed as a whole yet so the exhibition The Volume to the Right! is meant to be the first repayment of this debt and an attempt at a basic delimitation of the playground.

**VOLUME DOPRAVA!
Příběhy bigbítu v Poohří 1960 – 2000**

Retromuseum
12. 10. 2017 – 18. 3. 2018
Autor výstavy: Radek Diestler (Popmuseum z. s.)

Fotografie a další materiály zapůjčili, kontaktem neb přímlovou vypomohli, a o výstavu se zasloužili: Tomáš Šveska Cuhra, František Eschler, Milan Chmelenský, Petr Karlíček (Sr. i Jr.), Petr Korál, Josef Král, Petr Řezníček, Tomáš Stabenow, Martin Uxa, Bedřich Ziegler, Vladimír Žid.

Retromuseum Cheb
pobočka Galerie výtvarného umění v Chebu
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 17, Cheb
otevírací doba: út-ne, 10.00–17.00
tel.: +420 731 669 912, www.retromuseum.cz
Galerie výtvarného umění v Chebu
příspěvková organizace Karlovarského kraje
náměstí Krále Jiřího z Poděbrad 16, Cheb
tel.: +420 354 422 450, info@gavu.cz, www.gavu.cz

Výstavní program GAVU Cheb je podpořen z grantového programu MK ČR. V roce 2017 vydala Galerie výtvarného umění v Chebu. Text Radek Diestler, grafika Kolář & Kutálek, tisk Dragon Press, s. r. o., náklad 1000 ks.

Publikum na koncertě Radikálu, počátek 80. let
Titulní strana: Coda